

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Dijverbetering Waddenzeedijk te Ameland

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

28 april 2009 / rapportnummer 2231-36

1. HOOFDPUNTEN VAN HET MER

Wetterskip Fryslan heeft het voornemen de Waddenzeedijk op Ameland te versterken. Om het voornemen te kunnen realiseren moet een dijkversterkingsplan worden opgesteld en is tevens een herziening van een of meerdere bestemmingsplannen nodig. Ter ondersteuning van de besluitvorming wordt een gecombineerde besluit-milieueffectrapportage (m.e.r.)- en plan-m.e.r.-procedure gevolgd. Gedeputeerde Staten van Friesland en de gemeenteraad van Ameland zijn het bevoegd gezag in deze procedure.¹

De Commissie voor de m.e.r. (de Commissie) beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat het MER in ieder geval de volgende informatie moet bevatten:

- een heldere beschrijving van de ontwikkeling van alternatieven vanuit de doelstelling veiligheid en inzicht in het doelbereik;
- een beschrijving van de milieueffecten voor de uitvoeringsfase en de eind-situatie, gerekend vanuit een tijdshorizon van 50 jaar;
- een meest milieuvriendelijk alternatief met het accent op maximale bescherming van natuur;
- inzicht in de te beschermen habitats en soorten binnen de in het studiegebied aanwezige Natura 2000-gebied “Waddenzee” en de Ecologische Hoofdstructuur. Betrek daarbij ook cumulatieve gevolgen tengevolge van andere activiteiten en besteed aandacht aan de mogelijke externe werking op beschermde gebieden buiten het plangebied;
- een publieksvriendelijke samenvatting van het MER, voorzien van overzichtelijk en ‘leesbaar’ kaartmateriaal.

In de volgende hoofdstukken geeft de Commissie in meer detail weer welke informatie in het MER moet worden opgenomen. De Commissie bouwt in haar advies voort op de startnotitie.

2. ACHTERGROND, DOELSTELLING, BELEID EN BESLUITEN

2.1 Achtergrond en doelstelling

In de startnotitie wordt de doelstelling voor het voornemen weergegeven: verbeteren van de veiligheid, zodat wordt voldaan aan de wettelijke veiligheidsnormen onder de nieuwe hydraulische randvoorwaarden voor een periode van 50 jaar. Besteed bij de uitwerking van de doelstelling aandacht aan de wijze waarop vanuit dit “veilig voor 50 jaar”-perspectief met de veranderende geomorfologische omstandigheden, en de aanwezige onzekerheden, rekening wordt gehouden (zoals verplaatsen geulen, afkalven Fûgel Polle).

Maak in het MER duidelijk hoe de berekening en bepaling van het veiligheidsprobleem tot stand zijn gekomen. Geef aan met welke geologische, hydrodynamische en hydrometeorologische uitgangspunten en randvoorwaarden is gewerkt in het ontwerp, en hoe deze zich verhouden tot de gehanteerde waarden in de toetsing (denk daarbij aan kengetallen voor bodemdaling, zee-

¹ Voor nadere projectgegevens en bijzonderheden wordt verwezen naar bijlage 1 en voor een overzicht van zienswijzen en adviezen naar bijlage 2.

spiegelrijzing en wind- en golfcondities). Geef aan hoe gevoelig de veiligheidsanalyse is voor veranderingen van deze parameters.

2.2 Beleidskader en wet- en regelgeving

In de startnotitie is ingegaan op diverse beleidskaders en wet- en regelgeving die relevant zijn voor het voornemen. Geef in het MER aan welke randvoorwaarden en uitgangspunten hieruit voortkomen en wat de consequenties voor (onderdelen van) het voornemen zijn.

Besteed naast de in de startnotitie genoemde kaders aandacht aan:

- de Wet Bodembescherming, de daaronder vallende Besluiten en de Wet Milieubeheer aangaande het toepassen van grond en materialen;
- de Flora- en faunawet.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

3.1 Voorgenomen activiteit

De voorgenomen activiteit betreft het uitvoeren van verbeteringsmaatregelen aan de Waddenzeedijk op Ameland om de gewenste veiligheid te kunnen waarborgen.

Beschrijf de voorgenomen activiteit zo uitgebreid als nodig is om een goede effectbeschrijving mogelijk te maken. Geef in ieder geval inzicht in:

- de activiteiten die plaatsvinden in de realisatiefase (aanleg/inrichting) en de eindsituatie (beheer, onderhoud en gebruik);
- de benodigde hoeveelheden zand, klei, steen en andere materialen en de (meest waarschijnlijke) plaats van herkomst, in verband met de effecten vanaf het moment van het “verkrijgen” tot en met het toepassen ervan;
- de wijze van transporteren, aan de wal brengen, vervoeren tot in het werk en de daarbij benodigde maatregelen en voorzieningen;
- de mogelijkheden van hergebruik van vrijkomende materialen en mogelijke nieuwe bestemmingen;
- de fasering, rekening houdend met logistiek; denk daarbij bijvoorbeeld aan de beschikbaarheid van bestaande of nieuw aan te leggen aanlandingsvoorzieningen, overslagfaciliteiten, tussenopslag met eventueel noodzakelijke bewerking (ontziltten van zand) en transport naar het werk.

3.2 Alternatieven

In de startnotitie is aangegeven dat voor de alternatiefontwikkeling drie oplossingsprincipes verkend zullen worden:

- dijkverbetering zeewaarts;
- dijkverbetering landwaarts;
- dijkverbetering op de as.

Motiveer waarom voor deze drie oplossingsprincipes gekozen is. Ga daarbij in op de (on)mogelijkheden om lokaal een keuze te maken die afwijkt van het

huidige dijktracé.² Neem bij de ontwikkeling van de alternatieven ook de mogelijke variaties van het ontwerpprofiel in beschouwing op basis van acceptatie van verschillende overslagdebieten, verschillende bekledingsmaterialen en een of meer buitenbermen op verschillende niveaus aangebracht.

De Commissie adviseert bij het ontwikkelen van alternatieven extra aandacht te besteden aan de aansluiting van de verschillende trajecten onderling met het oog op de cultuurhistorische en landschappelijke eenheid en geometrie van de dijk.

Besteed tevens aandacht aan de kansen die kunnen voortkomen uit het vastleggen of beschermen van de Vrijheidsplaat³.

3.3 Meest milieuvriendelijk alternatief

Het is belangrijk om doelgericht een meest milieuvriendelijk alternatief (mma) te ontwikkelen. Dit vraagt een open en creatieve houding. De Commissie adviseert om in dit ontwikkelproces het accent te leggen op maximale bescherming van natuur. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan:

- de afwegingen om landwaarts of zeewaarts te versterken te baseren op maximale bescherming van natuur;
- op meer en/of andere locaties innovatieve dijkconcepten toe te passen zoals constructieve oplossingen, grondverbeteringsmethode mixed-in-place, dijkvernageling en dijkdeuvels;
- een milieuvriendelijke wijze van aanleg en uitvoering;
- benutten van milieuvriendelijke bekledingsmaterialen (bijvoorbeeld breuksteen).

3.4 Referentie

Ga bij de beschrijving van de referentiesituatie uit van de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van autonome ontwikkelingen, alsmede nieuwe activiteiten waarover reeds een besluit is genomen. Motiveer bij de autonome ontwikkeling tevens of het zinvol dan wel noodzakelijk is om ook lopende initiatieven in het gebied mee te nemen, die de dijkversterking zouden kunnen beïnvloeden.

² Onder andere de zienswijzen 1, 2, 6, 11, 13 (zie bijlage 2) geven suggesties voor mogelijke alternatieven of varianten.

³ In de zienswijzen 3 en 11 wordt de relatie gelegd tussen de dijkversterking en de ontwikkelingen rondom de Fûgel Polle.

4. BESTAANDE MILIEUSITUATIE EN MILIEUGEVOLGEN

4.1 Beoordelingskader

De alternatieven dienen getoetst te worden aan doelbereik en milieugevolgen. Geef in het MER inzicht in het beoordelingskader voor de doelstelling van het voornemen. De gegeven indeling in tabel 4.8 in aspecten, criteria en methodiek is naar het oordeel van de Commissie logisch, werk deze verder uit.

De Commissie adviseert de toetsingscriteria hanteerbaar te maken door deze van zoveel mogelijk kwantitatieve en meetbare indicatoren te voorzien. Geef waar relevant aan welke gewicht aan criteria wordt toegekend bij de beoordeling van de alternatieven.

De beschrijving van de milieugevolgen in de volgende paragrafen geldt:

- in aanvulling op of ter specificatie van hoofdstuk 4 van de startnotitie;
- voor zowel de referentiesituatie als voor de alternatieven en varianten.

De begrenzing van het studiegebied moet zodanig worden gekozen dat alle effecten van de verschillende onderdelen van het voornemen in beeld worden gebracht, ook als deze effecten zich buiten het plangebied voordoen. Betrek bij de beoordeling van de alternatieven ook het mogelijke effect ervan op de geomorfologische situatie buitendijks (zoals beïnvloeding geulenpatroon en verstoring door materiaaloverslag en tijdelijke depots).

Maak in het MER voor alle alternatieven een duidelijk onderscheid tussen de aanlegfase (tijdelijke effecten) en de eindfase (permanente effecten). Geef daarbij aan over welke periode de tijdelijke effecten zich voordoen.

4.2 Bodem en water

Geef in het MER inzicht in de huidige situatie ten aanzien:

- de zettingsgevoeligheid van de bodem en de processen van natuurlijke bodemdaling;
- de aanwezige kwaliteit van de bodem in het gebied waarbinnen de werkzaamheden worden uitgevoerd (zowel in het voorland als binnendijks).

Ga vervolgens in op de effecten van het voornemen op:

- de zettingen (inclusief klink) zowel ter plaatse van de dijk als in de directe omgeving ervan; geef daarvan de consequenties voor de aanleg(hoogte) van de dijk en de mogelijke gevolgen voor aanwezige bebouwing, kunstwerken en afwateringssloten;
- het benodigde grondverzet om de verbeteringswerkzaamheden te kunnen uitvoeren en de logistiek van grond aan- en afvoer;
- de tijdelijke gevolgen van werkzaamheden buitendijks op de waterkwaliteit (zoals vertroebeling waterkolom en verstoring waterbodem).

Besteed (naast de benodigde hoeveelheden) aandacht aan de soort en de kwaliteit van het te gebruiken materiaal. Ga in op waar het materiaal (vermoedelijk) vandaan komt en bespreek de aanvoer vanaf de bron (plaats van herkomst, wingebed) tot in het werk (de dijk). Bespreek waar mogelijk variaties in aanvoer en uitvoeringsmethoden en de effecten daarvan op het milieu.

Geef in het MER inzicht in de aanwezige (geo)hydrologische situatie en de mogelijke veranderingen daarin als gevolg van het voornemen. Ga daarbij tevens in op de situatie in het achterland ten aanzien van grondwaterstanden (ook in relatie met stabiliteit van de dijk) en kwel. Besteed aandacht aan eventuele wijzigingen van aanwezige zoetwatervoorraden en de gevolgen daarvan voor de binnendijkse natuurgebieden.⁴

4.3 Natuur

De Commissie vindt het belangrijk dat, los van hetgeen verplicht is op grond van wet- en regelgeving, in het MER op hoofdlijnen een algemeen en compleet beeld wordt geschetst van de huidige situatie, de autonome ontwikkeling en de effecten op de natuur in het studiegebied. Geef daartoe aan welke kenmerkende habitats en soorten aanwezig zijn in het studiegebied en wat de autonome ontwikkeling van de natuur in het gebied is. Ga daarna in op de ingreep-effect relatie tussen de voorgenomen activiteit en de in het plangebied aanwezige natuurwaarden. Geef daarvoor aan voor welke van deze dieren en planten aanzienlijke gevolgen te verwachten zijn, wat de aard van de gevolgen⁵ is en wat deze gevolgen voor de populaties betekenen.

Beschrijf mitigerende maatregelen die de gevolgen kunnen beperken of voorkomen. Betrek hierin ook gebiedsdelen (met natuurwaarden) die op voorhand niet zullen worden aangetast door het project, maar waar kansen liggen om eventueel benodigde mitigatie/compensatie uit te voeren.

Natura 2000-gebied “Waddenzee”⁶

Geef voor het Natura 2000- gebied “Waddenzee”:

- de instandhoudingsdoelstellingen⁷ voor de verschillende soorten en habitats en of sprake is van een behoud- of verbeterdoelstelling;
- de landelijke staat van instandhouding en de huidige relatieve betekenis van dit gebied voor de verschillende soorten en habitats.

Onderzoek welke gevolgen er kunnen optreden. Als op grond van objectieve gegevens niet kan worden uitgesloten dat het voornemen afzonderlijk dan wel in combinatie met andere plannen of projecten, significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied “Waddenzee”, geldt dat een passende beoordeling opgesteld moet worden, waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen. Maak in ieder geval inzichtelijk of een eventueel blijvend effect op het Natura 2000-gebied “Waddenzee” alleen bestaat uit verlies van habitat, door zeewaartse uitbreiding van het profiel van de dijk, of dat door de ingreep ook andere veranderingen (kunnen) gaan optreden, eventueel op langere termijn.

Onderzoek, indien van toepassing, in de passende beoordeling of de zekerheid kan worden verkregen dat het project de natuurlijke kenmerken van het ge-

⁴ De regiodirectie noord van het ministerie van LNV vraagt in haar zienswijze (nummer 4) aandacht voor het watersysteem op Ameland.

⁵ Geef aan of het gaat om vernietiging van leefgebied door bijvoorbeeld ruimtebeslag, verstoring door bijvoorbeeld licht en geluid, verdroging of vernatting door verandering van de waterhuishouding, versnippering door doorsnijdingen of barrièrewerking en vermesting en verzuring door bijvoorbeeld deposities van stikstof.

⁶ en indien relevant Natura 2000 “Amelandse Duinen”

⁷ Voor het Natura 2000-gebied “Waddenzee” gelden instandhoudingsdoelstellingen, te vinden in het definitieve aanwijzingsbesluit d.d. 25-02-2009.

bied niet aantast.⁸ Uit de wetgeving volgt dat een project alleen doorgang kan vinden als de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast, of wanneer de zogenaamde ADC-toets⁹ met succes wordt doorlopen.¹⁰

Ecologische hoofdstructuur

Geef aan of de daarvoor geldende ‘wezenlijke kenmerken en waarden’ van EHS-gebieden ‘Ameland’ en ‘Waddenzee’ worden aangetast en of het voornemen past binnen het toetsingskader¹¹ voor deze EHS-gebieden.

Soortenbescherming¹²

Beschrijf welke door de Flora- en faunawet beschermde soorten te verwachten zijn in het plangebied en geef aan tot welke categorie deze soorten behoren.¹³ Ga in op de mogelijke gevolgen van het voornemen op de standplaats (planten) of het leefgebied (dieren) van deze soorten en bepaal in hoeverre verbodsbepalingen¹⁴ mogelijk overtreden worden. Beschrijf mitigerende maatregelen die de aantasting kunnen beperken of voorkomen. Geef aan of eventueel benodigde ontheffingen redelijkerwijs zullen kunnen worden verkregen.

4.4 Landschap en cultuurhistorie (waaronder archeologie)

In de startnotitie is ingegaan op de ontstaansgeschiedenis van het studiegebied en het beleidskader voor landschap en cultuurhistorie. Uit het beleidskader volgt een aantal randvoorwaarden en uitgangspunten, die in het MER nog uitgewerkt moeten worden naar concrete toetsingscriteria.

Beschrijf in het MER de veranderingen in de samenhang en visuele kenmerken van het landschap. Geef naast een beschrijving van deze veranderingen ook op kaart en/of in beelden (bijvoorbeeld met fotomontages) aan welke veranderingen plaatsvinden in de specifieke kenmerken en waarden van het landschap, gezien vanuit verschillende richtingen. Geef op basis van de visie op de ruimtelijke kwaliteit aan welke maatregelen worden voorzien om landschappelijke kenmerken en waarden te behouden of te versterken.

Geef in het MER een overzicht van de cultuurhistorische (waaronder archeologische) waarden in het plangebied. Wanneer uit bureauonderzoek blijkt dat er mogelijk archeologische vindplaatsen aanwezig zijn dan dient door veldonderzoek te worden vastgesteld of dit inderdaad zo is. Uit het MER moet blijken wat de omvang en begrenzing van eventuele archeologische vindplaatsen is en of deze behoudenswaardig zijn. Geef in het MER duidelijk aan wat het effect

⁸ Uit de huidige lijn in de jurisprudentie volgt dat dit het geval is wanneer er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat er geen schadelijke gevolgen voor de natuurlijke kenmerken zijn.

⁹ Dit houdt op grond van art. 19g en 19h van de Natuurbeschermingswet 1998 respectievelijk in:

- A: zijn er Alternatieve oplossingen voor een project of handeling? inclusief locatiealternatieven.
- D: zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
- C: welke Compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

¹⁰ Art. 6, lid 3 en 4 Habitatrichtlijn, geïmplementeerd in art. 19g en 19h Natuurbeschermingswet 1998.

¹¹ Het toetsingskader zoals beschreven in de Nota Ruimte, Spelregels EHS en/of provinciale uitwerkingen.

¹² Op de website www.minlnv.nl/natuurwetgeving is uitgebreide informatie te vinden over de soortenbescherming, waaronder de systematiek van de Flora en faunawet en de vereisten voor het verkrijgen van ontheffingen voor verboden handelingen.

¹³ Er wordt onderscheid gemaakt tussen de categorieën: tabel 1 (algemeen), 2 (overig) en 3 (Bijlage IV HR/ bijlage 1 AMvB) soorten en vogels.

¹⁴ De verbodsbepalingen zijn opgenomen in art. 8 (planten) en 9 - 12 (dieren) van de Flora- en faunawet.

van de verschillende alternatieven is op aanwezige cultuurhistorische waarden (waaronder ook archeologische vindplaatsen).

4.5 Woon- en leefmilieu

Geef in het MER inzicht in de gevolgen van de alternatieven voor de woon- en leefomgeving. Ga daarbij in op of woningen en andere gebouwen moeten worden gesloopt, of eventueel bedrijven moeten worden verplaatst of gewijzigd. Bespreek tevens de mate van hinder van de aanleg op recreatie en bereikbaarheid van aanliggende percelen.

5. OVERIGE ASPECTEN

Voor de onderdelen ‘vergelijking van alternatieven’, ‘leemten in milieu-informatie’ en ‘samenvatting van het MER’ heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

5.1 Evaluatieprogramma

Bij vaststelling van het dijkversterkingsplan en de bestemmingsplan herziening(en) moet worden aangegeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat in het MER al een aanzet tot een programma voor dit onderzoek wordt gegeven, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek. Wanneer uit de analyse in het MER blijkt dat effecten met name in de uitvoeringsfase optreden adviseert de Commissie om ook (al) te monitoren tijdens de uitvoering.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: Wetterskip Fryslân

Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten van de provincie Fryslân (coördinerend) en de gemeenteraad van Ameland

Besluit: vaststellen dijkversterkingsplan en wijziging bestemmingsplan

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C12.2

Activiteit: Versterken van de Waddenzeedijk op Ameland

Betrokken documenten:

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieumomstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de zienswijzen en adviezen is opgenomen in bijlage 2.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in De Leeuwarder Courant: 28 februari 2009

advies aanvraag: 23 februari 2009

ter inzage legging: 2 maart t/m 13 april 2009

richtlijnenadvies uitgebracht: 28 april 2009

Werkwijze Commissie bij richtlijnenadvies:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de startnotitie als uitgangspunt

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

ir. A.J. Blik

drs. S. Dirksen

ir. J.H.J. van der Gun

drs. H.G. Ouwerkerk (voorzitter)

ir. C.T. Smit (secretaris)

BIJLAGE 2: Lijst van zienswijzen en adviezen

1. B. Nagtegaal, Nes
2. LTO Noord, Buren
3. Staatsbosbeheer, Groningen
4. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Groningen
5. Stichting Jachthaven 't Leijegat, Nes
6. Natuurwerkgroep Ameland, Nes
7. anoniem
8. Vogelwacht Hollum-Ballum, Hollum
9. H.P. Kanger, Hollum
10. Stichting Archipel Ameland, Hollum
11. Waddenvereniging, Harlingen
12. Vogelwacht Nes-Buren, Nes
13. Gemeente Ameland, Ballum
14. Vakantiepark Klein Vaarwater, Buren

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Dijkverbetering Waddenzeedijk te Ameland

Wetterskip Fryslan heeft het voornemen de Waddenzeedijk op Ameland te versterken. Om het voornemen te kunnen realiseren moet een dijkversterkingsplan worden opgesteld en is tevens een herziening van een of meerdere bestemmingsplannen nodig. Ter ondersteuning van de besluitvorming wordt een gecombineerde besluit- en plan-milieueffectrapport opgesteld. Gedeputeerde Staten van Friesland en de gemeenteraad van Ameland zijn het bevoegd gezag in deze procedure.

ISBN: 978-90-421-2737-1

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

